

Жемойда О., к.е.н., доцент кафедри державного управління ,
Герасименко Н., к.е.н., асистент кафедри державного управління
НУБіП України

СУЧАСНІ НАПРЯМКИ ДОРАДНИЦТВА В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ УКРАЇНИ

В статті окреслено сучасні проблеми сільського господарства України та розвитку села, наведені основні напрямки дорадництва, запропоновані шляхи поліпшення діяльності дорадчих служб та наведено рекомендації щодо удосконалення державної аграрної політики.

Ключові слова: дорадництво, сільське господарство, розвиток села, фінансова стабільність.

ВСТУП. За роки Незалежності Україна пройшла не простий шлях реформ, при цьому основна увага була зосереджена на зміні відносин власності, реорганізації колективних підприємств у структури ринкового типу, розподілі сільськогосподарських земель на паї між працівниками тощо. Проте, в сільському господарстві України не вдалося подолати деструктивні процеси пов'язані із зниженням матеріально-технічного, фінансового і кадрово-управлінського потенціалу. На сучасному етапі розвитку суспільства, коли питання забезпечення населення необхідною кількістю продовольства, сільське господарство стає однією з визначальних галузей для економіки держави, а в глобальному розумінні – важливим гравцем на світовому ринку продовольства. Інтенсифікація виробництва потребує від галузі дедалі більших знань, використання найбільш сучасних технологій та ефективних фінансових інструментів для гарантування отримання позитивного кінцевого результату, яким ми вважаємо не лише прибутки, а і формування пропозиції на ринку. В таких умовах роль дорадництва важко переоцінити, оскільки саме тут зосереджено виключний перелік доступних заходів та знань для досягнення поставленої мети.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Проблемами дорадництва в Україні нині займається достатньо широке коло добре знаних фахівців, значна частина з яких є не лише теоретиками, але й здійснюють відповідну практичну діяльність. Наше дослідження ґрунтується на працях таких визнаних вітчизняних дорадників, як М. Безкровний, О. Бородіна, О. Галич, О.Недбалюк, Т. Кальна-Дубінюк, М. Лубяний, С. Прокопенко, О.Приліпко, В. Самсонова, М. Швиденко, та інші.

Мета дослідження. Основною метою даного дослідження є окреслення сучасних напрямків дорадництва в сільському господарстві України та формування підходів до їх увідповіднення потребам галузі та сільської місцевості.

Виклад основного матеріалу. Актуальність дорадчої діяльності в сучасних умовах важко переоцінити. Експертна думка являється цінним елементом інтелектуальної власності та є необхідним атрибутом ефективного управління не лише відокремленого господарства а й економіки в цілому. Навіть сектор державної влади подекуди звертається за консультаціями до професійних дорадників в тому числі закордонних. Нажаль, рівень оплати цих послуг в Україні та закордоном значно відрізняється не на користь українських фахівців. Проте рівень підготовки дорадників та експертів дорадників, а також їх професійні навички не поступаються іноземним стандартам.

На сучасному етапі розвитку сільськогосподарського виробництва та сфери обслуговування в АПК дорадництво перетворюється із супроводжуючого елемента розвитку системи на її невід'ємну частину. Говорити про це є всі підстави, оскільки існує ряд передумов для позиціонування дорадництва, як однієї з найважливіших ланок у «ланцюгові» забезпечення кінцевого результату для суб'єктів господарювання.

Варто зауважити, що дорадництво відіграло важливу роль у становленні всіх без винятку типів сільськогосподарських підприємств, від приватного селянського господарства до агрохолдингу. Безперечно, роль та функції в кожному окремому випадку були специфічними, однак той широкий спектр проблем, який охоплюють дорадчі служби, дає можливість надавати диверсифіковану фахову підтримку. Використання новітніх агротехнологій, забезпечення виробництва сучасними машинами та обладнанням, зростання ролі інвестицій, формування ланцюгів постачання, використання фінансових інструментів для забезпечення фінансової стабільності підприємств з одного боку, та формування соціальної інфраструктури на селі, підвищення рівня освіти сільського населення, підтримання необхідних стандартів охорони здоров'я та якості життя з іншого – ось неповний перелік проблем, якими різною мірою опікуються дорадчі служби в Україні.

Вітчизняне сільське господарство перебуває зараз у стані трансформації, причому як структурної (адміністративна реформа, зміна ролі держави у регулюванні окремих ринків, перерозподіл функцій між регіональними та загальнодержавними органами виконавчої влади), так і економічної (збільшення ролі великих вертикально-інтегрованих підприємств, їх капіталізація, укрупнення, та орієнтованість виключно на отримання прибутку). І тут важливо не втратити саму суть аграрної політики держави, оскільки на нашу думку, варто відокремити аграрний бізнес від соціального проекту, направленого на підтримання сільського господарства виключно заради збереження сільського населення. Помилковим, на наше глибоке переконання, є прагнення держави створити однакові умови для всіх виробників, оскільки ніколи ще в світовій практиці дрібні виробники одноосібно не конкурували з великими. Крім того, оскільки різні типи підприємств знаходяться на різних етапах розвитку, вони відповідно потребують різних, а часто протилежних заходів підтримки.

Так само і для дорадництва сьогодні необхідним є перехід на якісно новий рівень у виконанні своїх функцій, який полягає у поглибленні розуміння суті завдань, переході від формування ринкової свідомості до надання широкого спектру послуг, що орієнтовані як на ефективне виробництво, так і на забезпечення соціального розвитку села. До першої складової можна віднести такі проблеми, як формування розуміння важливості застосування фінансових інструментів, які нині суттєво впливають на фінансову стабільність підприємств: адаптація для сільського господарства класичних фінансових інструментів ведення бізнесу – капіталізація, управління ризиками (в т. ч. страхування, хеджування тощо); укладання довгострокових контрактів на постачання; активізація кооперативного руху; розподіл та перерозподіл фінансових потоків та фінансове планування; здешевлення залученого капіталу; використання ринкової кон'юнктури та удосконалення структури підприємств. Зауважимо, що великі підприємства часто вже обізнані з цими проблемами, і значною мірою саме завдяки застосуванню названих інструментів є достатньо успішними. Поряд з цим, на сьогодні існує необхідність активізації ролі держави при формуванні сприятливого підприємницького середовища для малих та середніх виробників, оскільки саме вони являються основними виробниками окремих видів сільськогосподарської продукції, а тому мають повне право розраховувати на отримання прибутків від своєї діяльності, принаймні пропорційно формуванню доданої вартості.

Що ж до другою складової, не варто забувати, що соціальний розвиток села зараз прямо залежить від успішності сільськогосподарського виробництва. І щоб виправити цей так званий «перекіс» дорадчі служби, на нашу думку, мають велику увагу приділяти формуванню сфери обслуговування на селі. Не секрет, що якщо село не електрифіковане, то й необхідності в електриках не існує. Тому ми вважаємо, що запорукою збереження села в Україні має стати не сконцентровано-ваність його мешканців на сільськогосподарському виробництві, а диверсифікація зайнятості населення, виокремлення з-поміж існуючих найбільш ефективних специфічних особливостей, які в подальшому даватимуть можливість досягнути привабливості проживання і діяльності в сільській місцевості. Однак, тут без значної допомоги держави теж не обійтись. Зауважимо, що під державною допомогою розуміється не лише фінансова підтримка господарюючих суб'єктів, а й інвестиції в розвиток дорадчої діяльності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Зважаючи на стрімке розширення інформаційного простору та розвиток новітніх технологій попит на кваліфікований консультативний сервіс постійно зростає. В сучасних умовах господарювання така потреба уособлюється у популяризації таких посад як «помічник керівника» чи «радник». Яскравою тенденцією також є і підвищення вимог до набутих знань, тобто існує потреба у поглибленні та розширенні спектру кваліфікаційних навичок дорадника. Це означає, що наприклад дорадник або експерт-дорадник в сільському господарстві повинен бути якісною «сумішшю» агронома, юриста та фінансового аналітика з глибоким знанням бухгалтерського обліку та механізмів оптимізації фінансових потоків. Трансформаційні процеси спонукають до вжиття заходів які спрямовані на збалансування дорадчої діяльності з потребами сьогодення.

Література

Галич, О. А. Сільськогосподарське дорадництво [Текст] : навч. посіб / О.А.Галич, О. О. Сосновська. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 368 с.

Недбалюк, О. Програми розвитку сільської місцевості як теорія, методологія і практика діяльності дорадчих служб в США [Текст] : моногр. / О. Недбалюк. – Вінниця: Видавництво Вінницької громадської організації “Поділля – 2000”, 2005. – 160 с.

Безкровний, М. Ф. Змішана модель сільськогосподарських дорадчих служб [Текст] / М. Ф. Безкровний, І. П. Кудінова // Науковий вісн. Національного аграр. ун-ту. – 2006. – № 110. – С. 176–178.

Бородіна, О. М. Науково-прикладні аспекти розвитку дорадництва у сільському господарстві: економіка [Текст] / О. М.Бородіна // Вісн. аграр. науки. – 2001. – № 12. – С. 63–66.

Самсонова, В. В. Методичні засади формування механізму управління конкурентоспроможністю інформаційно-консультаційних послуг [Текст] / В.В.Самсонова // Наук. вісн. Національного аграр. ун-ту. – 2006. – № 110. – С. 161–165.

Швиденко, М. Інформаційно-дорадчий портал “Аграрний сектор України” [Текст] / М. Швиденко // Сахарная свекла. – 2004. – № 1. – С.36–38.